

Werkblad uitvoeringsagenda

Dit werkblad richt zich op de uitvoeringsagenda. Werkspoor 1 in de Handreiking RES 2.0 gaat over het borgen van de gezamenlijke uitvoering in de regio en tussen de regio's in een uitvoeringsagenda. Dit werkblad biedt handvaten voor het opstellen van die gezamenlijke uitvoeringsagenda. Concreet biedt het antwoord op de volgende vragen:

- **Waarom een uitvoeringsagenda?**
- **Voor wie is de uitvoeringsagenda bedoeld?**
- **Wat staat er in de uitvoeringsagenda?**
- **Hoe kom je tot een uitvoeringsagenda?**
- **Is het herijken van de regionale RES-structuur nodig?**
- **Is een uitvoeringsorganisatie nodig?**

Inleiding

De RES'en 1.0 zijn op 1 juli 2021 opgeleverd. Het [werkblad bestuurlijke samenwerking](#) beschrijft hoe de decentrale overheden binnen de RES (gemeenten, provincies en waterschappen) de samenwerking onderling en met betrokken partners in de samenleving in de afgelopen periode kunnen evalueren en hoe zij met elkaar opnieuw kaders vast kunnen stellen die passend zijn voor de komende fase. We adviseren de regio's om vanuit die samenwerkingskaders een gezamenlijke **uitvoeringsagenda** op te stellen dat richting en houvast geeft aan de uitvoeringsfase. Deze fase richt zich op de uitvoering van de RES 1.0 en het maken van de RES 2.0. Naast provincies, waterschappen, gemeenten en netbeheerders kunnen maatschappelijke organisaties, coöperatieve en commerciële bedrijven betrokken worden bij het opstellen van de uitvoeringsagenda. We raden aan de uitvoeringsagenda in de komende maanden, het liefst voor het einde van het jaar, op en vast te stellen.

We beseffen goed dat de energietransitie slechts één van de opgaven is waar we in Nederland en in de regio's voor staan. Daarom is een gebiedsgerichte aanpak en het maken van integrale afwegingen, ook over de gemeentegrenzen en grenzen van RES-regio's heen, van groot belang. Bij de bestuurlijke afspraken (zie [werkblad bestuurlijke samenwerking](#)) worden belangrijke lijnen uitgezet, die in een uitvoeringsagenda worden uitgewerkt. De integrale afwegingen vragen samenwerking en afstemming met plannings van verschillende afdelingen van de gemeenten en provincies uit de RES-regio's, zoals de afdelingen ruimte (gebouwde omgeving, ruimtelijke ordening, natuur en landschap), verkeer en vervoer, grondzaken, economie, duurzaamheid, financiën ect. Buiten de organisatie is afstemming nodig met de investeringsplannen van de (warmte)netbeheerder.

De uitvoeringsagenda is vormvrij. Het is aan de regio om te bepalen wat werkt en handig is als instrument en wat passend is qua besluitvorming. Dit werkblad doet suggesties en geeft inspiratie. De uitvoeringsagenda hoeft niet te worden opgeleverd aan het NP RES voor monitoring. In een aantal regio's is al ervaring opgedaan met het opstellen van een uitvoeringsagenda. Onderaan dit werkblad zijn links te vinden naar voorbeelden uit de regio's.

In [andere werkbladen](#) zijn onderdelen van de uitvoeringsagenda uitgewerkt, zoals monitoring, programmering, uitvoeringsstrategie zon op dak, verankering van ambities in instrumenten van de omgevingswet, warmte, participatie, lokaal eigendom, arbeidsmarkt en de samenwerking tussen markt en overheid.

Waarom een uitvoeringsagenda?

Het RES-proces ontwikkelt zich door. Van een sectoraal energievraagstuk naar een meer gebiedsgerichte en een meer integrale aanpak in samenhang met andere opgaven in de leefomgeving. Dit leidt tot cruciale afwegingen. Daarnaast worden de komende jaren de ambities uit de RES verankerd in het omgevingsbeleid (omgevingsvisies, programma's, verordeningen en omgevingsplannen). Participatietrajecten op de integrale afwegingen sluiten daarbij aan. De activiteiten zijn divers en het aantal mensen dat verantwoordelijk is neemt toe.

De bestuurders en ambtelijke organisaties uit elke gemeente, provincie en waterschap hebben eigen taken en verantwoordelijkheden om de vastgestelde ambities door hun eigen volksvertegenwoordigers in uitvoering te brengen. Ook de netbeheerders hebben hierin eigen taken en verantwoordelijkheden. Om toch met elkaar beeld te houden op de route richting 2025, 2030 en de doorkijk op 2050 is samenwerking en afstemming nog urgenter dan het al was. Daarbij is het voor de partijen in de samenleving cruciaal om helder te hebben op welke manier er waar ruimte is om over zaken mee te praten, te beïnvloeden en mee te beslissen, ook over provincie- en gemeentegrenzen heen.

De capaciteit in de regio's en met name bij de gemeenten is beperkt. Tegelijkertijd vraagt de opgave kennis, inzet, zorgvuldigheid en continuïteit. Het landelijke bestuurlijke gesprek en toekomstige besluiten over capaciteit en landelijke financiële bijdragen zijn hier van invloed op. Binnen de regio biedt samenwerking ook kansen voor robuustheid, effectiviteit en efficiency in de uitvoering. Die kansen en vormen zullen er in elke regio anders uitzien. Het is van belang om als regio het gesprek te voeren over de vraag hoe de benodigde expertise en capaciteit slim en wellicht gezamenlijk te organiseren is.

Tot slot biedt de uitvoeringsagenda de partijen in de regio onderling houvast om de voortgang op de werkzaamheden te volgen.

Voor wie is de uitvoeringsagenda bedoeld?

De uitvoeringsagenda is bedoeld voor de bestuurders en medewerkers van de betrokken gemeenten, provincies, waterschappen en netbeheerders in de RES-regio. Zij zijn primair verantwoordelijk voor het met elkaar uitvoeren van de activiteiten uit de uitvoeringsagenda. In deze fase gaat het dus niet alleen om de duurzaamheidsambtenaren uit het RES-programmateam, maar ook de betrokkenen vanuit de andere afdelingen en organisaties die nodig zijn in deze uitvoeringsfase.

Het uitvoeringsprogramma biedt daarnaast een mooi platform om het gesprek en daarmee ook de afstemming te borgen met partijen als maatschappelijke organisaties, coöperatieve en commerciële bedrijven. Ook is het mogelijk om activiteiten te beleggen bij de partners in het netwerk.

De uitvoeringsagenda valt binnen de bevoegdheid van de colleges van gemeenten, provincies en waterschappen. Bij voorstellen met verdergaande financiële consequenties (benodigd extra budget) en/of wijziging van de interbestuurlijke afspraken, is het noodzakelijk de uitvoeringsagenda voor te leggen aan de betrokken volksvertegenwoordigers. De volksvertegenwoordigers geven via het kaderstellende document de kaders mee voor RES 2.0 en de uitvoering van RES 1.0 (zie hiervoor het [werkblad bestuurlijke samenwerking](#)).

Wat staat er in de uitvoeringsagenda?

De uitvoeringsagenda is vormvrij en de exacte invulling van de uitvoeringsagenda is maatwerk voor de regio. Vanuit de beoogde meerwaarde van de uitvoeringsagenda (integraliteit, gemeentegrensoverschrijdend, afgestemde participatie met de omgeving, verminderde kwetsbaarheid op kennis en capaciteit) vragen de volgende zaken aandacht:

1. **Organisatie & proces, inclusief het democratisch proces:** Hoe richten we, vanuit de kaderstellende afspraken van de volksvertegenwoordigers, de organisatie in? Welke financiële afspraken maken we? En hoe organiseren we de betrokkenheid van volksvertegenwoordigers, inwoners en maatschappelijke en private organisaties?
2. **Kennisdeling:** Welke afspraken maken we over kennisdeling, zodat we van elkaar blijven leren vanuit de praktijk en we op een efficiënte manier gevoed worden vanuit kennis die door anderen wordt aangeboden?
3. **Afstemming over het omgevingsbeleid:** Welke instrumenten (omgevingsvisie, omgevingsverordening, omgevingsprogramma) worden ingezet? Wat is de planning? Wat betekent dit voor de aanliggende gebieden? Is er sprake van een gezamenlijke strategie op grondbeleid of tenderen?
4. **Afstemming over participatie & communicatie:** Hoe raken de participatieprocessen rondom het omgevingsbeleid elkaar in de regio? Hoe betrekken we de samenleving zorgvuldig maar ook afgestemd over de gemeentegrenzen heen? Hoe zorgen we voor een helder verhaal en boodschap?
5. **Programmering van de infrastructuur:** Hoe gaan we om met onze ambities en de transportschaarste binnen de regio en over de regio's heen? Hoe krijgen we met elkaar meer sturing en inzicht op ontwikkelingen van energieprojecten en ontwikkelingen in andere sectoren die impact hebben op het energiesysteem? Hoe sluiten we met de RES aan op het (boven)regionale programmeringsoverleg? En waar kunnen we nu al afspraken over maken met betrekking tot de infrastructuur, ter voorbereiding op het programmeringsoverleg?
6. **Arbeidsmarkt & scholing:** Hoe gaan we om met de beperkte capaciteit bij overheden? Maar ook met de beperkte capaciteit en kennis bij de netbeheerders in relatie tot een gebiedsgerichte en integrale aanpak en de verankering van de RES in de omgevingswet? Hoe werken we hierop samen vanuit de keten? Wie kan daar wat aan bijdragen?
7. **Monitoring:** Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we de voortgang van de afspraken in de RES monitoren en met deze informatie ook andere partijen kunnen bedienen zoals PBL, de gemeenten, provincies, rijk en netbeheerders? Welke indicatoren zijn er, naast de landelijke kernindicatoren voor de RES, nog meer nodig om regio specifieke afspraken te monitoren?

Daarnaast kunnen regio's, afhankelijk van de situatie en ambities binnen de regio, afspraken maken over de andere onderdelen van de RES, zoals bijvoorbeeld de Regionale Structuur Warmte, gezamenlijke kennis en aanpak op ambities gericht op financiële participatie of zon op dak. Per regio zal deze uitwerking verschillen.

2025 als richtjaar

De scope van de uitvoeringsagenda is idealiter een periode van vier jaar: 2022-2025. Een dergelijke scope zorgt voor stabiliteit voor de uitvoeringsagenda en -organisatie. Het moment van indienen van de RES 2.0, 1 juli 2023, is daarbij een logisch moment om de uitvoeringsagenda te herijken. Op 1 januari 2025 moeten alle vergunningen voor wind- en zonprojecten en infrastructuur/ schakelstations zijn afgegeven. Op 1 juli 2025 wordt de RES 3.0 ingediend. De PBL-analyse komt einde van dat jaar beschikbaar. Daarmee is 2025 een logisch richtjaar voor het uitvoeringsprogramma. Het is duidelijk dat de dynamiek van de financiering van de RES hier van invloed op is en dat het uitvoeringsprogramma aangesloten moet worden op de zekerheid die daar vanuit het Rijk op kan worden geboden.

De uitvoeringsagenda is geen RES. De uitvoeringsagenda geeft houvast aan de uitvoering, is de doorvertaling van de RES 1.0 naar concrete acties en verantwoordelijkheden en geeft invulling aan het eerste werkspoor van *Grip op uitvoering* uit de Handreiking 2.0.

De RES 2.0 is een (her)nieuw(d), strategisch document, waarin de balans wordt opgemaakt, de ambities uit de RES 1.0 herijkt worden en de RES-partijen met elkaar tot hernieuwde afspraken komen. Een goede invulling van de uitvoeringsagenda helpt om efficiënter tot de RES 2.0 te komen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Figuur 1: Relatie tussen de RES 1.0, 2.0, 3.0 en de uitvoeringsagenda's.

Hoe kom je tot een uitvoeringsagenda?

De uitvoeringsagenda is de doorvertaling van de kaders zoals vastgesteld door de volksvertegenwoordigers en de ambities uit de RES 1.0 naar concrete activiteiten. Feitelijk geeft de uitvoeringsagenda antwoord op de volgende vragen:

- Wat gaan we samendoen en wat wordt opgepakt door de individuele gemeenten, provincies en waterschappen?
- Welke mate van samenwerking is gewenst?
- Wie is hier verantwoordelijk voor?

De eerste stap voor de uitvoeringsagenda is om uit de RES 1.0 de punten te halen die al als acties zijn benoemd en de afspraken die al gemaakt zijn over wat de regio in gezamenlijkheid oppakt en wat elke partner individueel oppakt.

Het gesprek over de op te nemen activiteiten en afspraken zal met brede vertegenwoordiging uit de organisaties van provincie, gemeenten, waterschap en netbeheerders moeten worden gevoerd. Vroegtijdig in gesprek gaan met relevante stakeholders en grondeigenaren is daarbij ook van groot belang. Idealiter loopt dit parallel op. De RES is immers voor een groot gedeelte niet het gremium waar primair de deadlines en de aanpak wordt bepaald. Dit gebeurt juist in de afstemming tussen partijen en opgaven.

Om de RES'en te realiseren is een scala aan verschillende instrumenten mogelijk. Dat zijn financiële instrumenten, ruimtelijke instrumenten, monitoring, programmering, enzovoorts. Deze kunnen gebiedsgericht en op verschillende schaalniveaus ingezet worden. Het is handig deze met elkaar in kaart te brengen, kansen en risico's af te wegen en te bespreken hoe de regio zelf de onderlinge rolverdeling ziet. Werkbladen als programmering en het omgevingswetinstrumentarium kunnen hierbij helpen.

Als er financiële consequenties zijn die anders zijn dan reeds afgesproken, is het noodzakelijk om volksvertegenwoordigers op de hoogte te brengen en hen om instemming te vragen.

De uitvoeringsagenda wordt idealiter vastgesteld door de stuurgroep RES. Het kan vanuit het oogpunt van draagvlak en betrokkenheid verstandig zijn om de uitvoeringsagenda ook te bespreken en/of vast te stellen in de colleges en Raad van Bestuur van de netbeheerders. Dit draagt bij aan het sturen op integraliteit.

Is het herijken van de regionale RES-structuur nodig?

De samenwerkingsafspraken die mogelijk gewijzigd worden vastgesteld en de nadere afspraken die in de uitvoeringsagenda gemaakt worden kunnen aanleiding zijn om de RES-structuur in de regio te herijken. Hoe willen we samenwerken met elkaar en met alle partners om ons heen en wat vraagt dat aan sturing? Wat doen we zelf als autonome organisaties en wat vraagt dat aan informeren en afstemming? Zijn de partners die aan tafel zaten in de fase richting RES 1.0 ook de partners die betrokken moeten worden en meewerken in de komende jaren? Of is het handig om aanvullende partijen te laten meedenken en meewerken?

Het RES-programmateam zal zich in de regio's verder gaan ontwikkelen. Voor de borging van de gemaakte afspraken is een team met een RES-coördinator, dat afstemt, coördineert en monitort of de activiteiten uit de uitvoeringsagenda worden uitgevoerd, van belang. Ook de aansturing door een bestuurlijke stuurgroep, die aan de ene kant toeziet en stuurt op activiteiten en anderzijds afstemt en richting bepaalt over de grenzen van de eigen organisatie heen, blijft cruciaal. Daarnaast kan het in deze fase wenselijk zijn om een hoog ambtelijk opdrachtgeversoverleg in te richten om met elkaar de inzet vanuit de verschillende organisaties te borgen.

Is een uitvoeringsorganisatie nodig?

In een aantal regio's wordt op dit moment gewerkt aan een bredere en versterkte uitvoeringsorganisatie ten dienste van alle deelnemende partijen. In een aantal regio's wordt ingezet op een lichtere vorm van samenwerking, waarbij de autonomie van de deelnemende partijen centraal staat. Er is geen vast en eenduidig model dat voor iedere regio werkt. Het te kiezen model is echt afhankelijk van de ambities die in de regio met elkaar zijn uitgesproken in de RES 1.0, de aard van het gebied en de samenwerkingscultuur binnen de regio. We kunnen wel leren van elkaar. Vanuit NP RES zullen we dat lerende gesprek ook de komende jaren blijven faciliteren.

Interessante links

Voorbeelden van een uitvoeringsagenda:

[Uitvoeringsprogramma RES-regio West-Brabant.](#)

[Uitvoeringsprogramma RES-regio Zeeland.](#)

Voorbeelden van samenwerking met stakeholders:

De regio Food Valley maakt gebruik van een stakeholderoverleg. In [deze podcast](#) tref je meer informatie over de werking van het stakeholderoverleg.

Bij de Drentse energietafel maken maatschappelijke en private stakeholders onderdeel uit van de stuurgroep en werkgroepen: [Wie doen mee? - Energie voor Drenthe.](#)